

طراحی و اعتبارسنجی الگویی برای بازسازی ساختار فرهنگی بر پایه منظومه فکری مقام معظم رهبری؛ رویکردی آمیخته

مقاله پژوهشی
اصیل
Original
Article

احد نوروززاده^۱

چکیده

هدف: پژوهش حاضر با هدف طراحی الگویی برای بازسازی ساختار فرهنگی کشور بر پایه منظومه فکری مقام معظم رهبری با رویکرد آمیخته انجام شد. **روش:** به منظور جمع آوری داده‌ها در بخش کیفی از مصاحبه نیمه ساختاریافته و در بخش کمی از پرسشنامه محقق ساخته منتج از مرحله اول استفاده شد. جامعه آماری بخش کیفی، ۲۰ نفر از اساتید دانشگاهی دارای فعالیت علمی در زمینه فرهنگ و همچنین خبرگان فرهنگی در استان اردبیل بودند که به صورت هدفمند و با روش ارجاع زنجیره‌ای (روش گلوله برفی) انتخاب شدند و در بخش کمی، کلیه مدیران فرهنگی استان اردبیل به تعداد ۳۰۰ نفر که بر اساس جدول مورگان تعداد ۱۶۹ نفر بر اساس روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای انتخاب شدند. **یافته‌ها:** مجموعه داده‌های به دست آمده بعد از طی فرایند کدگذاری‌های باز، محوری و انتخابی، در قالب ۱۰۱ کد باز، ۷۰ مفهوم، ۱۵ مقوله سازماندهی شدند. **نتیجه گیری:** بر اساس نتایج پژوهش، زیرساختهای فرهنگی، حقوق زنان، انجام کارهای فرهنگی، توسعه شایستگی‌های فرهنگی، رهبری راهبردی، مقابله با جنگ نرم، صدا و سیما، عقلانیت، فرهنگ اسلامی ایرانی، فرهنگ عمومی، تمدن نوین اسلامی، ظرفیتهای مدیریت فرهنگی، بسیج عمومی و سیاستگذاری فرهنگی، به عنوان مقوله‌های اصلی شناسایی شدند.

واژگان کلیدی: مقام معظم رهبری، بازسازی ساختار فرهنگی، مهندسی فرهنگی، جنگ نرم.

◇ تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۱۰/۰۱؛ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۱/۱۲

۱. دکترای مدیریت صنعتی، استادیار گروه مدیریت، واحد گرمی، دانشگاه آزاد اسلامی. گرمی، ایران. نشانی: استان اردبیل، گرمی؛ شهرک ولیعصر(عج)، کوچه پشت مسجد، پلاک ۳۹۶. کدپستی: ۵۶۵۳۱۴۸۶۹۱ / تلفن همراه:

Ahad.Norouzadeh@iau.ac.ir / ۰۹۳۵۲۸۲۹۸۷۶

الف) مقدمه

رهبر معظم انقلاب در نخستین دیدار با اعضای هیئت دولت سیزدهم، نسبت به برنامه‌ریزی و توجه به حوزه‌های فرهنگی و به ویژه بازسازی ساختار فرهنگی کشور، بیان داشتند که برای رفع دغدغه‌ها و مسائل فرهنگی کشور، همه باید تلاش و همت مضاعف داشته باشند. بازسازی انقلابی ساختار فرهنگی، تنها یک شعار نیست؛ بازسازی انقلابی ساختار فرهنگی، نیاز امروز جامعه ایرانی اسلامی ماست؛ همان‌گونه که رهبر انقلاب اسلامی در دستوری تاریخی، این بازسازی را از جوانان میهن‌مطلوبه کردند. مسئله فرهنگ عمومی و اعتلای صنایع فرهنگی کشور، همیشه یکی از دغدغه‌های اصلی رهبر معظم انقلاب بوده است. به جز سخنرانی‌های تخصصی رهبری در حوزه فرهنگ، در باقی سخنرانی‌های ایشان نیز معمولاً گریزی به مسائل فرهنگی زده شده است. معمولاً در جلسات رهبری با مدیران کشور نیز مسائل فرهنگی مطرح می‌شود. مقام معظم رهبری در دیدار روز ششم شهریور (۱۴۰۰) با هیئت دولت جدید نیز نکات بسیاری مطلوب رهبری نبوده و ایشان به آن نقد داشته و دارند. رهبری معظم انقلاب اسلامی در بخشی از سخنان خود در این دیدار فرمودند: «در مسئله فرهنگ و رسانه، به گمان بنده، ساختار فرهنگی کشور نیاز به یک بازسازی انقلابی دارد. ما مشکل داریم در ساختار فرهنگی کشور؛ یک حرکت انقلابی لازم است. البته «حرکت انقلابی» یعنی خردمندانه و عاقلانه. معنای «انقلابی بودن» بی‌هوا حرکت کردن و بی‌حساب حرکت کردن نیست. [حرکت] انقلابی باید باشد، بنیانی باید حرکت بشود، در عین حال برخاسته از اندیشه و حکمت باشد. فرهنگ واقعاً زیربنا است؛ خیلی از این خطاهایی که ما در بخشهای مختلف انجام می‌دهیم، ناشی از فرهنگ حاکم بر ذهن ما است. اگر ما اسراف داریم، اگر ما تقلید کورکورانه داریم، اگر ما سبک زندگی غلط داریم، اینها ناشی از مشکلات فرهنگی است؛ فرهنگ حاکم بر ذهنهاست که در عمل، این مشکلات را به وجود می‌آورد. زندگی‌های تقلیدی، زندگی‌های تجملاتی و اشرافی‌گری، غالباً منشأ و ریشه فرهنگی دارد. در واقع؛ نرم‌افزار این حوادث، فرهنگ کشور و فرهنگ حاکم غلط و انحرافی است که بر بعضی ذهنها مسلط است». ایشان همچنین به ضرورت تحول در صنایع فرهنگی نیز بدین شرح اشاره کردند: «ابزارهای فرهنگی از [قبیل] سینما و هنر و رسانه‌های صوتی و تصویری و امثال اینها را بایستی شکوفا کنید؛ مطبوعات و کتاب و امثال اینها ابزارهای فرهنگی هستند، باید به معنای واقعی کلمه اینها شکوفا بشوند. خب امروز بحمدالله یک لشکر

عظیمی از جوانهای علاقه‌مند به مسائل فرهنگی مشغول کارند، وجود دارند و تلاش و کار می‌کنند».

اما اهمیت ماجرا در این است که رهبری از «بازسازی انقلابی» در ساختار فرهنگی سخن به میان آوردند. نقد به وضعیت گذشته در همین کلمه «انقلاب» نهفته است. انقلاب در لغت به مفهوم دگرگونی و تغییر اساسی است. فیلسوفان و اهالی اندیشه معتقدند که در مقوله انقلاب، ذات و ماهیت یک شیء تغییر بنیادین می‌کند. در واقع؛ فلاسفه تغییر اساسی در محتوا با حفظ فرم را «استحاله» و تغییر ذاتی در فرم و محتوا را «انقلاب» می‌نامند. سؤال اینجاست که این تعبیر رهبر انقلاب که باید نصب‌العین حرکت‌های فرهنگی دولت جدید باشد، چه معنایی دارد و چگونه باید آن را تفسیر کرد؟

به تازگی تلاشهایی به منظور تمایز قائل شدن بین «فرهنگ» و «ساختار» صورت گرفته است. در حال حاضر، محققان به شیوه‌هایی نگاه می‌کنند که فرهنگ و ساختار به طور متقابل به عنوان «ساختار فرهنگی» در نظر گرفته می‌شوند. فرهنگ را می‌توان به طور مشخص در دو سطح متفاوت معانی فرهنگی خاص و ساختارهای فرهنگی عمومی، نظریه‌پردازی کرد (شمس و میراحمدی، ۱۳۹۸: ۱۲۴). حضرت آیت‌الله خامنه‌ای، فرهنگ را شامل خصلت‌های غیر ذاتی انسانها می‌داند که مربوط به تربیت آنان می‌شود. در نتیجه، فرهنگ به معنای عام آن، دارای نقاط و شعب مختلف است که شامل علم و تحصیل و بقیه فنون؛ یعنی ادبیات، هنر، عادات و اخلاق جامعه؛ سنن موجود جامعه و خصلت‌های ملی، آداب و رسوم حاکم بر زندگی، سنت‌های ملی، تاریخی و جغرافیایی؛ درک، برداشت، فهم، باورها، اعتقادات، روحیات و خلقیات فردی و اجتماعی انسانها در زندگی می‌شود (اعمالی و جعفری، ۱۴۰۰: ۲۵). از نظر ایشان، فرهنگ دارای خصلت‌هایی از جمله: اساس و هویت جامعه (۱۳۸۳/۰۸/۱۰)؛ بستر اصلی زندگی انسان (۱۳۸۳/۱۰/۱۷)؛ به مثابه هوا (۱۳۸۶/۶/۴)؛ به عنوان یک سیستم (۱۳۸۳/۱۰/۸)؛ نیازمند باغبان (۱۳۸۲/۱۰/۲۳)؛ چرخه عقاید، اخلاق و رفتار (۱۳۷۹/۹/۱۹)؛ به مثابه روح و کالبد جامعه (۱۳۸۹/۱۲/۱۷) و جهت‌دهنده به تصمیمات کلان کشور (۱۳۸۱) می‌باشد. از منظر رهبر انقلاب، تهدیدهای درونی در حوزه فرهنگ؛ یعنی کم‌توجهی و گاهی بی‌توجهی مسئولان ارشد نظام به خصوص مسئولان فرهنگی، خودباختگی و گرایش‌های خاص هنرمندان و اهالی فرهنگ در برابر شخصیت‌های هنری و فرهنگی جبهه دشمن، شک و تردید در جبهه فرهنگ غنی خودی، ورود عناصر مرتبط با حوزه فرهنگ به دعوای جناحی و حزبی و غرق شدن در لذت‌های دنیوی، خیلی بیشتر از تهدیدهای دشمن خارجی؛ یعنی تهاجم فرهنگی به ساختار

فرهنگی کشور آسیب می‌زند. بنابر این، دست‌اندرکاران و مسئولان حوزه فرهنگی برای جلوگیری از این سایشهای فرهنگی بایستی تلاش مضاعف کنند. در واقع؛ سعی و کوشش در راستای تقویت اجزای مهم و کلیدی فرهنگ اسلامی حاکم بر کشور و نگهداری و حفاظت این عناصر در مقابل تهاجم فرهنگی غرب‌گرایانه، نیازمند طرح مهندسی فرهنگی می‌باشد که ایشان بارها از آن نام برده‌اند. (پناهی، ۱۳۹۴: ۱۴)

با وجود ضرورت‌های گفته‌شده و به اتکای شواهد و تحقیقات موجود، حرکت‌های فرهنگی تصمیم‌گیران و تصمیم‌سازان کشورمان در حوزه فرهنگ، در خور قدردانی و رو به جلوست، اما در تراز انقلاب اسلامی نیست. سرعتش در موضوعات راهبردی، کند؛ اقدامات اجرایی در مقابل تعرض رسانه‌ای دشمنان، به خصوص تهاجم فرهنگی، غیر بازدارنده و غیر هم‌افزا و نوع اقدامات غیرجریان‌ساز و راهبردها، بیشتر انفعالی بوده است. غفلت از تحلیل محوری، غلبه نگاه رویدادی، روزمره‌گی و ضعف نگاه به آینده (ساختاری و محتوایی) در «حوزه برنامه‌ریزی»، ضعف ایده‌ها و پژوهش‌های انجام‌یافته در این حوزه، پردازش خطی و تک‌بعدی به موضوعات در «حوزه مخاطرات و بحران‌های فرهنگی»، بیشتر طرح مشکل به جای حل آنها بوده است. نتیجه این نوع عملکرد، پدیده وارونگی افکار عمومی، کاهش اعتماد مردم، تعمیق شکاف با نخبگان، کاهش توان رقابتی و فرصت‌سازی برای رقیب و دشمن را به دنبال داشته است.

از نگاه حضرت آیت‌الله خامنه‌ای، فرهنگ و بازسازی ساختار آن به دلیل تأثیرگذاری بر ذهن و تمام رفتارهای فردی، اجتماعی و همچنین گرایش‌های سیاسی افراد، اهمیت ویژه‌ای دارد. تمایل دشمنان انقلاب اسلامی به مبارزه فرهنگی و به بیان دیگر، تهاجم فرهنگی، باعث شده فرهنگ و بازسازی ساختار فرهنگی کشور به یکی از دغدغه‌های مهم و اساسی مقام معظم رهبری تبدیل شود. بنابر این، در این پژوهش در راستای دغدغه‌های مقام معظم رهبری در حوزه فرهنگی و با استفاده از رویکردی کیفی، الگویی برای بازسازی ساختار فرهنگی بر پایه منویات مقام معظم رهبری طراحی شده و مورد اعتبارسنجی هم قرار گرفته است. سؤال اصلی پژوهش این است که ابعاد و مؤلفه‌های کلیدی برای بازسازی ساختار فرهنگی کشور بر پایه منویات مقام معظم رهبری کدام‌اند؟

۱. پیشینه پژوهش

اعمالی و جعفری (۱۴۰۰)، در پژوهشی به تعریف شاخصها و ویژگی‌های انسان از دیدگاه آیت‌الله خامنه‌ای در حوزه فرهنگ پرداخته و شناختی را ایجاد کرده است تا معیاری برای ارزش‌سنجی مقوله‌ای به نام فرهنگ و آنچه از یک انسان فرهنگی انتظار می‌رود، باشد. نتایج نشان داد حضرت آیت‌الله خامنه‌ای برای دستیابی به انسان فرهنگی، رشد در سه حوزه شناختی، تربیتی و فرهنگی را ضروری می‌دانند. قاسمی (۱۳۹۹) به بررسی شیوه‌های اصلاح ساختار فرهنگی جامعه و مبانی آن از منظر قرآن کریم پرداخته است. یافته‌های پژوهش وی مشخص می‌کند که قرآن کریم برنامه‌های جامع و کاملی برای اصلاح اصول و مبانی جامعه اسلامی دارد و همچنین اصلاح ساختار و مهندسی فرهنگی جامعه و مبانی آن با توجه به قرآن کریم و آموزه‌های انسان‌ساز آن می‌تواند بهترین سبک زندگی اجتماعی را در جهت بهبود شیوه‌های ساختار فرهنگی جامعه در اختیار مردم قرار دهد. حسن‌زاده و جباری (۱۳۹۸)، در پژوهشی به این سؤال پاسخ داده‌اند که فرهنگ مقاومت از منظر مقام معظم رهبری چگونه است و بایسته‌های دفاعی امنیتی گام دوم انقلاب چه مواردی می‌باشد. بررسی‌های پژوهش نشان داد که از منظر رهبر معظم انقلاب، فرهنگ مقاومت عنصری حیاتی برای حفظ و ارتقای موجودیت نظام اسلامی است که ابعاد مختلف آن، جزء بایسته‌های دفاعی امنیتی گام دوم انقلاب قرار می‌گیرد. شمس و میراحمدی (۱۳۹۸)، به تدوین و اعتباریابی الگوی ساختار اجتماعی فرهنگی دانشگاهها پرداخته‌اند. نتایج پژوهش آنان نشان داد که ساختار اجتماعی فرهنگی دانشگاهها در برگیرنده ۱۲ مؤلفه اصلی، شامل اعتماد، هنجارها و ارزشهای مشترک، درک متقابل، پویایی‌های گروهی و کنشهای مشارکتی، کانالهای اطلاعاتی و ارتباطات شبکه‌ای، هویت، خطرپذیری و نوآوری، رهبری و مدیریت، ساختار، ارزیابی، تکریم و منزلت‌دهی، مأموریت و رسالت و استقلال و آزادی است. مشکواتی و میرشکاری (۱۳۹۷) نظرات مقام معظم رهبری را در خصوص مدیریت فرهنگی، به صورت توصیفی واکاوی کرده و نتیجه‌گیری کردند که شیوه مدیریت هر جامعه‌ای به تناسب جهان‌بینی و انسان‌شناسی آن جامعه مربوط می‌شود.

ب) روش‌شناسی پژوهش

این پژوهش از نظر هدف، کاربردی و از نظر روش گردآوری داده‌ها، توصیفی و به طور مشخص ترکیبی از نوع توصیفی-اکتشافی و پیمایشی است که با دو رویکرد کیفی و کمی انجام شده است. روش‌شناسی پژوهش در مرحله اول کیفی، از نوع مصاحبه عمیق توسط

محقق و اجرای روش تحلیل مضمون می‌باشد. روش‌شناسی تحقیق در مرحله دوم، کمی است و به شیوه پیمایشی اجرا شده است. مشارکت کنندگان بخش کیفی به سبب استفاده از روش تحلیل مضمون، تعداد ۲۰ نفر از اساتید دانشگاهی دارای فعالیت علمی در زمینه فرهنگ و خبرگان فرهنگی در استان اردبیل انتخاب شدند که بعد از اشباع نظری در مصاحبه، فرایند کدگذاری انجام گرفت. فرایند اشباع نظری بر اساس روش پیشنهادی فونتانا^۱ و همکاران (۲۰۱۱) انجام شده است (رنجبر و همکاران، ۱۳۹۱: ۲۴۷) که خلاصه آن در جدول ۱ ارائه شده است. همان‌طور که مشاهده می‌شود، برای عوامل مؤثر در بازسازی ساختار فرهنگی بر پایه منویات مقام معظم رهبری، از مصاحبه یازدهم، اشباع نظری صورت گرفته است.

توزیع فراوانی جملاتی که به یک مفهوم اشاره داشته‌اند																				مؤلفه
تعداد کل رویداد	۲۰	۱۹	۱۸	۱۷	۱۶	۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	
۵										*					*	*	*	*		*
۴													*	*	*		*	*		
۴												*					*	*		*
۶										*	*	*		*				*	*	
۳										*						*	*			
۶					*				*	*		*			*	*	*			
۳					*				*	*										
۴							*	*									*	*		
۶								*	*	*	*	*		*	*	*	*	*		*
۵							*	*	*	*	*	*		*	*	*	*	*		*
۴						*			*	*	*	*		*	*	*	*	*		*
۵			*	*	*				*	*	*	*		*	*	*	*	*		*
۴					*				*	*	*	*		*	*	*	*	*		*
۴			*	*					*	*	*	*		*	*	*	*	*		*
۷	*	*		*			*		*	*	*	*	*	*	*	*	*	*		*
	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۲	۲	۲	۳

طراحی و اعتبارسنجی الگویی برای بازسازی ساختار فرهنگی ... ۹۷

جامعه آماری در بخش کمی نیز کلیه مدیران فرهنگی استان اردبیل به تعداد ۳۰۰ نفر بودند که حجم نمونه بر اساس جدول مورگان، تعداد ۱۶۹ نفر تعیین شد و آزمودنی‌ها با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای انتخاب شدند. ابزار گردآوری اطلاعات در این مرحله، پرسشنامه محقق‌ساخته منتج از مرحله اول بود. تجزیه و تحلیل داده‌ها در مرحله اول، طی سه مرحله کدگذاری باز، محوری و انتخابی انجام شد و در مرحله دوم نیز برای بررسی برازش مدل به دست آمده از مرحله اول، از روش حداقل مربعات تعمیم یافته و بوت‌استرپینگ در نرم‌افزار اسمارت پی.ال.اس استفاده شده است.

ج) یافته‌ها

در تمامی مصاحبه‌ها بعد از پیاده‌سازی، به شناسایی کدهای اولیه پرداخته شد. سپس کدهای اولیه با توجه به شباهت و سخنیت داده‌ها، در یک مقوله دسته‌بندی شدند. در نهایت، مقوله‌ها نیز در طبقات ویژه‌ای قرار گرفتند. داده‌های جمع‌آوری شده بعد از تحلیل مستمر و کدگذاری‌های باز، محوری و انتخابی، در ۱۰۱ کد اولیه، ۷۰ مفهوم و ۱۵ مقوله قرار گرفتند. در واقع این داده‌ها، معیارهای بازسازی ساختار فرهنگی بر پایه منظومه فکری مقام معظم رهبری را نمایان کرده و کم و کاستی‌ها و عوامل مؤثر در بازسازی ساختار فرهنگی بر پایه منویات مقام معظم رهبری را بر اساس معیارهای کنونی بیان کردند و الگوی جدیدی برای بازسازی ساختار فرهنگی بر پایه منظومه فکری ایشان پدیدار شد. نتایج حاصل از بررسی داده‌ها و مفهوم‌یابی عبارات در مرحله اول و کدگذاری‌های باز (اولیه) در جدول ۲ ارائه شده است.

جدول ۲: فهرست مجموعه کدهای اولیه برجسته از داده‌ها

ردیف	کدهای اولیه
۱	تلفیق دیدگاه‌های فرهنگی و شناخت فرهنگ بومی
۲	مهندسی فرهنگی و ایجاد هویت مشترک
۳	آموزش و تعهد عملی نسبت به توسعه فرهنگی
۴	برقراری ارتباط مثبت و سازگاری رفتاری در مقابل فرهنگ‌های دیگر
۵	قدرت تشخیص و ایده‌سازی و نوآوری فرهنگی
۶	آینده‌نگری و استنباط ابهام فرهنگی
۷	تکیه بر باور به خدا و ارزش‌های اسلامی و انقلابی
۸	شکوفایی، مشارکت و شناسایی و جذب حداکثری استعدادها و ظرفیتها
۹	تقویت و شفاف‌سازی تفکر و نظریه فرهنگی انقلاب اسلامی در حوزه و دانشگاه

ردیف	کدهای اولیه
۱۰	ایجاد ساختار برای شاخص سازی از تحولات فرهنگی به موازات سنجش ویژگی های فرهنگی جامعه
۱۱	شفاف سازی ایده مرکزی بازسازی و تبدیل آن به یک طرح جامع و قوی گفتمانی در سطح بین المللی
۱۲	بسترهای اقناعی لازم در بین عناصر مؤثر یا ذی نفعان برای شکل گیری بازسازی به قصد کاهش تراحمات
۱۳	ایجاد زیرساختهای فرهنگی و مذهبی براساس فرهنگ غنی مردم منطقه و براساس الگوی اسلامی
۱۴	تشکیل ستاد ملی خانواده، زنان و جوانان
۱۵	بازنگری و اصلاح قوانین و مقررات مرتبط با حقوق زنان
۱۶	برنامه ریزی برای حضور اجتماعی مطلوب زنان در حوزه های مختلف اجتماعی و مدیریتی
۱۷	ساده زیستی مسئولان دولتی
۱۸	برابری اجتماعی در استفاده از خدمات دولت
۱۹	شایسته سالاری در تصدی پستهای دولتی و آگاهی مردم از این امر
۲۰	اولویت منافع عمومی بر منافع شخصی و جناحی در سطوح مدیریت کلان دولت
۲۱	ایستادگی و عدم سازش در برابر دشمنان انقلاب و نظام اسلامی
۲۲	بصیرت آحاد جامعه، به ویژه نخبگان
۲۳	راه اندازی کرسی های آزاداندیشی و نظریه پردازی آزاد
۲۴	امید به آینده و دیدی خوشبینانه همراه با اعتماد به نفس به دور از ناامیدی
۲۵	اتحاد مردم و جریانهای سیاسی و دوری از اختلاف و تردید و بدبینی
۲۶	مدیریت، بازسازی، نوسازی، چابکی، کارآمدی و اثربخشی سازمانهای رسانه ای
۲۷	بازدارندگی رسانه ای و افزایش تاب آوری رسانه ای در قبال تحركات تبلیغاتی دشمنان
۲۸	مشارکت بیشتر و تصحیح عناصر فرهنگی نامطلوب و تقویت و باز تولید عناصر فرهنگی متناسب با تحولات زمان
۲۹	پرهیز از اندیشه های التقاطی و توسل بر اندیشه های اسلامی
۳۰	بسیجگری ارزش مدارانه
۳۱	رشد و تعالی اسلام و فرهنگ ناب اسلامی
۳۲	استقلال فرهنگی کشور
۳۳	تکامل قوای درونی انسان و حرکت به سوی معبود
۳۴	میل به فضایل اخلاقی در بین آحاد مردم
۳۵	اجرای کامل مصوبات شورای عالی انقلاب فرهنگی کشور از سوی مسئولان در حوزه های مربوطه

طراحی و اعتبارسنجی الگویی برای بازسازی ساختار فرهنگی ... ۹۹

ردیف	کدهای اولیه
۳۶	نقد و بررسی دستاوردهای فرهنگی سایر جوامع و توجه به مقتضیات زمانی و مکانی
۳۷	عقب‌ماندگی اقتصادی استان اردبیل در مقایسه با سایر استانها
۳۸	ترویج ارزشهای دفاع مقدس و فرهنگ ایثار و شهادت
۳۹	نهادینه‌سازی ارزشهای انقلاب اسلامی
۴۰	رونق‌بخشی به اقتصاد فرهنگ از طریق بهبود کالاها، خدمات و توزیع عادلانه
۴۱	توسل و عمل به قرآن
۴۲	گرایش به تقوا
۴۳	انسجام عمل دستگاههای فرهنگی
۴۴	نگاشت نهادی متصدیان عرصه فرهنگ عمومی
۴۵	طراحی شاخصهای فرهنگ عمومی متناسب با ارزشهای دینی و ملی
۴۶	توسعه مشارکت فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی زنان
۴۷	کاهش آسیبهای فرهنگی به ارث رسیده در بستر تاریخ
۴۸	مزیت آفرینی و توسعه شایستگی‌های کلیدی سازمان و شبکه همکاران
۴۹	جامع‌محوری در قالب زیربنای فرهنگ
۵۰	تربیت نیروهای مؤمن و انقلابی
۵۱	تقویت تشکلهای مردم نهاد فرهنگی
۵۲	اولویت‌بندی مسائل فرهنگی
۵۳	شبکه‌سازی فرهنگی
۵۴	انجام تحقیقات میدانی برای اصلاح فرهنگ در سازمان‌ها
۵۵	توازن در بهره‌گیری از قانون و فرهنگ جامعه در اعمال مدیریت
۵۶	برقراری ارتباط عمودی و افقی علوم با مبانی اسلامی
۵۷	پاسداری از آزادی و استقلال ملی
۵۸	جوان‌گرایی و جوان‌پروری
۵۹	هدایت مستمر مدیران در مسیر اجرای سیاست‌ها
۶۰	حمایت‌های انگیزشی، عاطفی، نظری، مالی، فنی و ... از مدیران و مجریان و رفع موانع سخت‌افزاری و نرم‌افزاری
۶۱	تبیین شاخص‌های اجرای قابل قبول برای مجریان به طور شفاف و رفع ابهامات موجود در این زمینه
۶۲	پیگیری مجدانه اجرا، نظارت عالیه بر اجرای سیاست‌ها
۶۳	اصلاح سیاستها با استفاده از بازخوردهای دریافت شده از مدیران، نخبگان و کارشناسان
۶۴	دادن فرصت به مدیران برای دستیابی به نتیجه و عدم انتظار بازده زود هنگام از آنها

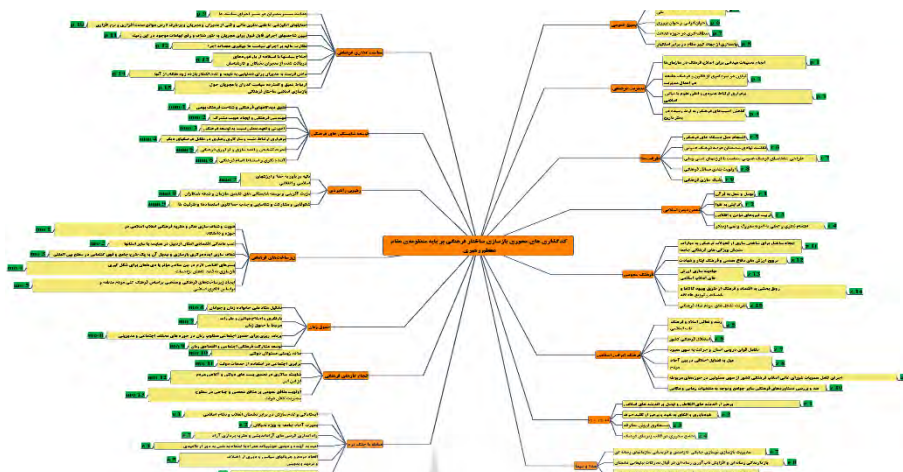
ردیف	کدهای اولیه
۶۵	ارتباط عمیق و گسترده سیاست گذران با مجریان حول بازسازی انقلابی ساختار فرهنگی
۶۶	شکل گیری یک سازمان فرهنگی چابک، عملیاتی و کارآمد برای مدیریت و راهبری فرهنگی
۶۷	تقویت بنیه اندیشه ای انقلاب اسلامی در ساحت فرهنگ
۶۸	نبود کالای خارجی در وسعت موجود جهت حمایت کالای ایرانی
۶۹	ترویج روحیه قیام به برابری و عدالت اجتماعی
۷۰	تقویت و تفکر و تعقل و قدرت نقادی و انتخاب در عرصه برخورد
۷۱	پاسداری از آزادی و امنیت انسان
۷۲	گسترش زمینه های لازم برای شکوفایی استعدادها
۷۳	تلاش مستمر در راستای رشد علمی
۷۴	تحکیم وحدت ملی و دینی
۷۵	شناخت فرهنگ و تجربه جهانی
۷۶	ارتباط فعال با کشورها و ملت ها
۷۷	شناخت جامع مصادیق فرهنگ و تمدن اسلام و ایران از بدو تاریخ
۷۸	ظلم ستیزی و دفاع از حق مظلومین و مستضعفین جهان
۷۹	استقامت و پایداری بر اصول و ارزشهای اسلام ناب محمدی
۸۰	ظرفیت مدیریت نرم افزاری تهدیدها و بحران ها
۸۱	توان ایجاد جنبشهای اجتماعی
۸۲	مردم سالاری دینی
۸۳	استحکام فرهنگی و کارآمدی فرهنگی نظام
۸۴	قدرت فرهنگی و فناوری های نوین در حال رشد و شکوفایی
۸۵	توانایی های فرهنگی، فکری و تمدنی
۸۶	ولایت مطلقه فقیه و نظام ارزشی حاکم بر جامعه
۸۷	فرهنگ انتظار و امید به آینده
۸۸	فرهنگ عاشورایی و روحیه شهادت طلبی
۸۹	لزوم حذف عادت ها و سنت ها و روشهای غلطی که مردم به زیاده روی در مصرف سوق می دهند
۹۰	لزوم توجه به صرفه جویی در برنامه ریزی ها و سیاست گذاری
۹۱	برنامه ریزی برای پیشرفت کشور در عرصه دین و معنویت
۹۲	لزوم برنامه ریزی برای ریشه کن کردن فرهنگ اسراف
۹۳	برنامه ریزی برای پیشرفت کشور در عرصه فرهنگ عمومی
۹۴	کمک به مبارزه با فساد

طراحی و اعتبارسنجی الگویی برای بازسازی ساختار فرهنگی ... ♦ ۱۰۱

ردیف	کدهای اولیه
۹۵	ترویج معنویت و اخلاق‌مداری
۹۶	امیدآفرینی و ترویج نگاه خوش‌بینانه نسبت به آینده
۹۷	مطالبه‌گری در حوزه عدالت
۹۸	پاسداری از جهاد کبیر نظام در برابر استکبار
۹۹	خودباوری و اتکای به خود و پرهیز از تقلید صرف
۱۰۰	اهتمام نظری و عملی به امر به معروف و نهی از منکر
۱۰۱	تقویت و پربار کردن فعالیتهای فرهنگی و هنری

مرحله دوم، اجرای کدگذاری محوری است. هدف از این مرحله، تعیین ارتباط بین مقوله‌های ایجادشده در مرحله کدگذاری باز است که بر اساس روش تحلیل مضمون شکل گرفته است. در این مرحله، تمام مقوله‌ها حول محوری مشترک متمرکز می‌شوند. به عبارت دیگر؛ بعد از دسته‌بندی، این دسته‌ها به طبقات فرعی خود ربط داده می‌شوند و آنهایی که با هم شباهت دارند، حول محور مشترکی قرار می‌گیرند تا تبیینهای دقیق‌تر و کامل‌تری ارائه شود. کدگذاری محوری مطالعه الگوی عوامل مؤثر در بازسازی ساختار فرهنگی بر پایه منظومه فکری مقام معظم رهبری در شکل ۱ ارائه شده است. این شکل، خلاصه‌ای از تمامی کدهای اولیه‌ای است که در پژوهش مشاهده شده و سعی شده است از درج کدهای تکراری یا کدهایی که مفاهیم مشترک بسیار نزدیکی با یکدیگر دارند پرهیز شود. در طول فرایند کدگذاری محوری حداکثر سعی شده است تا از مفاهیمی که توسط خود مصاحبه‌شوندگان مطرح شده استفاده شود و در مواردی که امکان این کار وجود نداشته، پژوهشگر از مفاهیم فنی ادبیات استفاده کرده است.

پروژه گاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

شکل ۱: مضامین اصلی، فرعی و شناسه‌های مربوط به عوامل مؤثر در شکل‌گیری بازسازی ساختار فرهنگی

نتایج تحلیل مضمون نشان داد که ۱۵ مضمون اصلی (زیرساختهای فرهنگی، حقوق زنان، انجام کارهای فرهنگی، توسعه شایستگی‌های فرهنگی، رهبری راهبردی، مقابله با جنگ نرم، صدا و سیما، عقلانیت، فرهنگ اسلامی ایرانی، فرهنگ عمومی، تمدن نوین اسلامی، ظرفیتهای فرهنگی، بسیج عمومی و سیاستگذاری فرهنگی) و ۷۰ مضمون فرعی بر اساس الگوی بازسازی ساختار فرهنگی بر پایه منظومه فکری مقام معظم رهبری شناسایی شدند. مضامین و مقوله‌های اصلی و فرعی پژوهش که از طریق مصاحبه با مشارکت‌شونده‌ها ایجاد شده‌اند به شرح ذیل است.

مقوله اول: زیرساختهای فرهنگی؛ این مقوله شامل پنج مضمون فرعی است که عبارتند از: تقویت و شفاف‌سازی تفکر و نظریه فرهنگی انقلاب اسلامی در حوزه و دانشگاه (مصاحبه ۱، کد ۱)؛ عقب‌ماندگی اقتصادی استان اردبیل در مقایسه با سایر استانها (مصاحبه ۳، کد ۱)؛ شفاف‌سازی ایده مرکزی بازسازی و تبدیل آن به یک طرح جامع و قوی گفتمانی در سطح بین‌المللی (مصاحبه ۵، کد ۱)؛ بسترهای اقناعی لازم در بین عناصر مؤثر یا ذی‌نفعان برای شکل‌گیری بازسازی به قصد کاهش تراحمات (مصاحبه ۶، کد ۱)؛ ایجاد زیرساختهای فرهنگی و مذهبی بر اساس فرهنگ غنی مردم منطقه و بر اساس الگوی اسلامی (مصاحبه ۱۱، کد ۱).

طراحی و اعتبارسنجی الگویی برای بازسازی ساختار فرهنگی ... ♦ ۱۰۳

مقوله دوم: حقوق زنان؛ این مقوله شامل چهار مضمون فرعی است که عبارتند از: تشکیل ستاد ملی خانواده، زنان و جوانان (مصاحبه ۲، کد ۲)؛ بازنگری و اصلاح قوانین و مقررات مرتبط با حقوق زنان (مصاحبه ۳، کد ۲)؛ برنامه‌ریزی برای حضور اجتماعی مطلوب زنان در حوزه‌های مختلف اجتماعی و مدیریتی (مصاحبه ۶، کد ۲)؛ توسعه مشارکت فرهنگی اجتماعی و اقتصادی زنان (مصاحبه ۸، کد ۲).

مقوله سوم: انجام کارهای فرهنگی؛ این مقوله شامل چهار مضمون فرعی است که عبارتند از: ساده‌زیستی مسئولان دولتی (مصاحبه ۱، کد ۳)؛ برابری اجتماعی در استفاده از خدمات دولت (مصاحبه ۳، کد ۳)؛ شایسته‌سالاری در تصدی پستهای دولتی و آگاهی مردم از این امر (مصاحبه ۴، کد ۳)؛ اولویت منافع عمومی بر منافع شخصی و جناحی در سطوح مدیریت کلان دولت (مصاحبه ۹، کد ۳).

مقوله چهارم: توسعه شایستگی‌های فرهنگی؛ این مقوله شامل شش مضمون فرعی است که عبارتند از: تلفیق دیدگاه‌های فرهنگی و شناخت فرهنگ بومی (مصاحبه ۲، کد ۴)؛ مهندسی فرهنگی و ایجاد هویت مشترک (مصاحبه ۳، کد ۴)؛ آموزش و تعهد عملی نسبت به توسعه فرهنگی (مصاحبه ۷، کد ۴)؛ برقراری ارتباط مثبت و سازگاری رفتاری در مقابل فرهنگ‌های دیگر (مصاحبه ۹، کد ۴)؛ قدرت تشخیص و ایده‌سازی و نوآوری فرهنگی (مصاحبه ۱۰، کد ۴)؛ آینده‌نگری و استنباط ابهام فرهنگی (مصاحبه ۱۱، کد ۴).

مقوله پنجم: رهبری راهبردی؛ این مقوله شامل سه مضمون فرعی است که عبارتند از: تکیه بر باور به خدا و ارزشهای اسلامی و انقلابی (مصاحبه ۴، کد ۵)؛ مزیت‌آفرینی و توسعه شایستگی‌های کلیدی سازمان و شبکه همکاران (مصاحبه ۵، کد ۵)؛ شکوفایی، مشارکت و شناسایی و جذب حداکثری استعدادها و ظرفیتها (مصاحبه ۱۰، کد ۵).

مقوله ششم: مقابله با جنگ نرم؛ این مقوله شامل شش مضمون فرعی است که عبارتند از: ایستادگی و عدم سازش در برابر دشمنان انقلاب و نظام اسلامی (مصاحبه ۴، کد ۶)؛ بصیرت آحاد جامعه، به ویژه نخبگان (مصاحبه ۵، کد ۶)؛ راه‌اندازی کرسی‌های آزاداندیشی و نظریه‌پردازی آزاد (مصاحبه ۶، کد ۶)؛ امید به آینده و دیدی خوشبینانه همراه با اعتماد به نفس به دور از ناامیدی (مصاحبه ۹، کد ۶)؛ اتحاد مردم و جریانهای سیاسی و دوری از اختلاف و تردید و بدبینی (مصاحبه ۱۱، کد ۶)؛ تقویت و پررنگ کردن فعالیتهای فرهنگی و هنری (مصاحبه ۱۵، کد ۶).

مقوله هفتم: صدا و سیما؛ این مقوله شامل سه مضمون فرعی است که عبارتند از: مدیریت بازسازی، نوسازی، چابکی، کارآمدی و اثربخشی سازمانهای رسانه‌ای (مصاحبه ۱۱، کد ۷)؛ بازدارندگی رسانه‌ای و افزایش تاب‌آوری رسانه‌ای در قبال تحرکات تبلیغاتی دشمنان (مصاحبه ۱۲، کد ۷)؛ مشارکت بیشتر و تصحیح عناصر فرهنگی نامطلوب و تقویت و بازتولید عناصر فرهنگی پویا و متناسب با تحولات زمان (مصاحبه ۱۶، کد ۷).

مقوله هشتم: عقلانیت؛ این مقوله شامل چهار مضمون فرعی است که عبارتند از: پرهیز از اندیشه‌های التقاطی و توسل بر اندیشه‌های اسلامی (مصاحبه ۳، کد ۸)؛ خودباوری و اتکای به خود و پرهیز از تقلید صرف (مصاحبه ۴، کد ۸)؛ بسیجگری ارزش‌مدارانه (مصاحبه ۱۳، کد ۸)؛ جامع‌محوری در قالب زیربنای فرهنگ (مصاحبه ۱۴، کد ۸).

مقوله نهم: فرهنگ اسلامی ایرانی؛ این مقوله شامل شش مضمون فرعی است که عبارتند از: رشد و تعالی اسلام و فرهنگ ناب اسلامی (مصاحبه ۱، کد ۹)؛ استقلال فرهنگی کشور (مصاحبه ۳، کد ۹)؛ تکامل قوای درونی انسان و حرکت به سوی معبود (مصاحبه ۶، کد ۹)؛ میل به فضایل اخلاقی در بین آحاد مردم (مصاحبه ۹، کد ۹)؛ اجرای کامل مصوبات شورای عالی انقلاب فرهنگی کشور از سوی مسئولان در حوزه‌های مربوطه (مصاحبه ۱۱، کد ۹)؛ نقد و بررسی دستاوردهای فرهنگی سایر جوامع و توجه به مقتضیات زمانی و مکانی (مصاحبه ۱۲، کد ۹).

مقوله دهم: فرهنگ عمومی؛ این مقوله شامل پنج مضمون فرعی است که عبارتند از: ایجاد ساختار برای شاخص‌سازی از تحولات فرهنگی به موازات سنجش ویژگی‌های فرهنگی جامعه (مصاحبه ۳، کد ۱۰)؛ ترویج ارزشهای دفاع مقدس و فرهنگ ایثار و شهادت (مصاحبه ۶، کد ۱۰)؛ نهادینه‌سازی ارزشهای انقلاب اسلامی (مصاحبه ۱۰، کد ۱۰)؛ رونق‌بخشی به اقتصاد و فرهنگ از طریق بهبود کالاها و خدمات و توزیع عادلانه (مصاحبه ۱۳، کد ۱۰)؛ تقویت تشکلهای مردم‌نهاد فرهنگی (مصاحبه ۱۴، کد ۱۰).

مقوله یازدهم: تمدن نوین اسلامی؛ این مقوله شامل چهار مضمون فرعی است که عبارتند از: توسل و عمل به قرآن (مصاحبه ۵، کد ۱۱)؛ گرایش به تقوا (مصاحبه ۶، کد ۱۱)؛ تربیت نیروهای مؤمن و انقلابی (مصاحبه ۱۱، کد ۱۱)؛ اهتمام نظری و عملی به امر به معروف و نهی از منکر (مصاحبه ۱۵، کد ۱۱).

طراحی و اعتبارسنجی الگویی برای بازسازی ساختار فرهنگی ... ♦ ۱۰۵

مقوله دوازدهم: ظرفیتها: این مقوله شامل پنج مضمون فرعی است که عبارتند از: انسجام عمل دستگاہهای فرهنگی (مصاحبه ۹، کد ۱۲)؛ نگاهت‌نهادی متصدیان عرصه فرهنگ عمومی (مصاحبه ۱۱، کد ۱۲)؛ طراحی شاخصهای فرهنگ عمومی متناسب با ارزشهای دینی و ملی (مصاحبه ۱۶، کد ۱۲)؛ اولویت‌بندی مسائل فرهنگی (مصاحبه ۱۷، کد ۱۲)؛ شبکه‌سازی فرهنگی (مصاحبه ۱۸، کد ۱۲).

مقوله سیزدهم: مدیریت فرهنگی؛ این مقوله شامل چهار مضمون فرعی است که عبارتند از: انجام تحقیقات میدانی برای اصلاح فرهنگ در سازمانها (مصاحبه ۵، کد ۱۳)؛ توازن در بهره‌گیری از قانون و فرهنگ جامعه در اعمال مدیریت (مصاحبه ۵، کد ۱۳)؛ برقراری ارتباط عمودی و افقی علوم با مبانی اسلامی (مصاحبه ۵، کد ۱۳)؛ کاهش آسیبهای فرهنگی به ارث رسیده در بستر تاریخ (مصاحبه ۵، کد ۱۳).

مقوله چهاردهم: بسیج عمومی؛ این مقوله شامل چهار مضمون فرعی است که عبارتند از: پاسداری از آزادی و استقلال ملی (مصاحبه ۶، کد ۱۴)؛ جوان‌گرایی و جوان‌پروری (مصاحبه ۱۰، کد ۱۴)؛ مطالبه‌گری در حوزه عدالت (مصاحبه ۱۷، کد ۱۴)؛ پاسداری از جهاد کبیر نظام در برابر استکبار (مصاحبه ۱۸، کد ۱۴).

مقوله پانزدهم: سیاستگذاری فرهنگی؛ این مقوله شامل هفت مضمون فرعی است که عبارتند از: هدایت مستمر مدیران در مسیر اجرای سیاستها (مصاحبه ۸، کد ۱۵)؛ حمایت‌های انگیزشی عاطفی نظری مالی و فنی از مدیران و مجریان و برطرف کردن موانع سخت‌افزاری و نرم‌افزاری (مصاحبه ۹، کد ۱۵)؛ تبیین شاخصهای اجرای قابل قبول برای مجریان به طور شفاف و رفع ابهامات موجود در این زمینه (مصاحبه ۱۰، کد ۱۵)؛ پیگیری مجدانه اجرا، نظارت عالی بر اجرای سیاستها (مصاحبه ۱۴، کد ۱۵)؛ اصلاح سیاستها با استفاده از بازخوردهای دریافت‌شده از مدیران نخبگان و کارشناسان (مصاحبه ۱۷، کد ۱۵)؛ دادن فرصت به مدیران برای دستیابی به نتیجه و عدم انتظار بازده زود هنگام از آنها (مصاحبه ۱۹، کد ۱۵)؛ ارتباط عمیق و گسترده سیاستگذاران با مجریان حول بازسازی انقلابی ساختار فرهنگی (مصاحبه ۲۰، کد ۱۵).

آزمون نرمال بودن، یکی از شایع‌ترین آزمون‌ها برای نمونه‌های کوچک است؛ در این پژوهش برای این منظور، از آزمون کولموگروف-اسمیرنوف استفاده شده است. مقدار این آماره برای همه متغیرهای تحقیق از توزیع غیر نرمال (بیشتر از ۱/۳۵) برخوردار است. لذا

می‌توان برای بررسی روابط بین متغیرهای تحقیق، از نرم‌افزارهای مبتنی بر واریانس^۱ استفاده کرد. همچنین در این پژوهش از روایی واگرا و همگرا استفاده شده است. برای ابعاد بازسازی ساختار فرهنگی، مقدار شاخص AVE برای همه مضامین، بیشتر از ۰/۵ به دست آمده است؛ بنابراین، روایی همگرا برای همه ابعاد، تأیید می‌شود. در این پژوهش، پایایی شاخصها نیز توسط سه معیار ضرایب بار عاملی، آلفای کرونباخ و پایایی ترکیبی^۲ سنجش شده است. برای برازش الگوی مفهومی نیز از شاخصهای اندازه اثر F2، ضریب تعیین R2، شاخص Q2 و آماره GOF استفاده شده که نتیجه در جدول ۳ ارائه شده است.

جدول ۳: خلاصه آمار استنباطی برای متغیرهای پژوهش

متغیرهای پژوهش	تعداد	میانگین	انحراف معیار	AVE	MSV	پایایی ترکیبی (C.R)	آلفای کرونباخ	شاخصهای اشتراک (CVCom)	شاخصهای افزونگی (CV Red)	R2
زیرساختهای فرهنگی	۱۶۹	۳/۷۰۳	۰/۷۴۴	۰/۵۱۲	۰/۳۱۱	۰/۹۲۷	۰/۹۲۰	۰/۴۳۲	۰/۱۸۵	
حقوق زنان	۱۶۹									
انجام کارهای فرهنگی	۱۶۹									
توسعه شایستگیهای فرهنگی	۱۶۹	۳/۶۸۵	۰/۷۳۵	۰/۵۵۲	۰/۳۶۶	۰/۹۰۱	۰/۸۹۶	۰/۴۰۱	۰/۳۸۹	۰/۵۷۵
رهبری راهبردی	۱۶۹									
مقابله با جنگ نرم	۱۶۹	۳/۵۷۵	۰/۷۹۹	۰/۶۰۵	۰/۲۰۶	۰/۹۲۵	۰/۹۱۸	۰/۴۱۸	۰/۴۲۲	
صدا و سیما	۱۶۹									
عقلانیت	۱۶۹									
فرهنگ اسلامی ایرانی	۱۶۹	۳/۶۶۹	۰/۶۹۵	۰/۵۰۰	۰/۲۶۳	۰/۹۳۴	۰/۹۲۷	۰/۵۱۲	۰/۵۱۲	-
فرهنگ عمومی	۱۶۹									
تمدن نوین اسلامی	۱۶۹									
ظرفیتهای	۱۶۹	۳/۵۲۱	۰/۷۶۲	۰/۵۵۳	۰/۲۱۵	۰/۹۰۵	۰/۸۹۶	۰/۴۲۵	۰/۱۳۹	۰/۶۴۳
مدیریت فرهنگی	۱۶۹									
بسیج عمومی	۱۶۹									
سیاستگذاری فرهنگی	۱۶۹	۳/۴۵۷	۰/۹۳۵	۰/۶۴۱	۰/۰۹۲	۰/۹۶۲	۰/۹۶۰	۰/۳۱۲	۰/۳۱۲	۰/۵۶۵

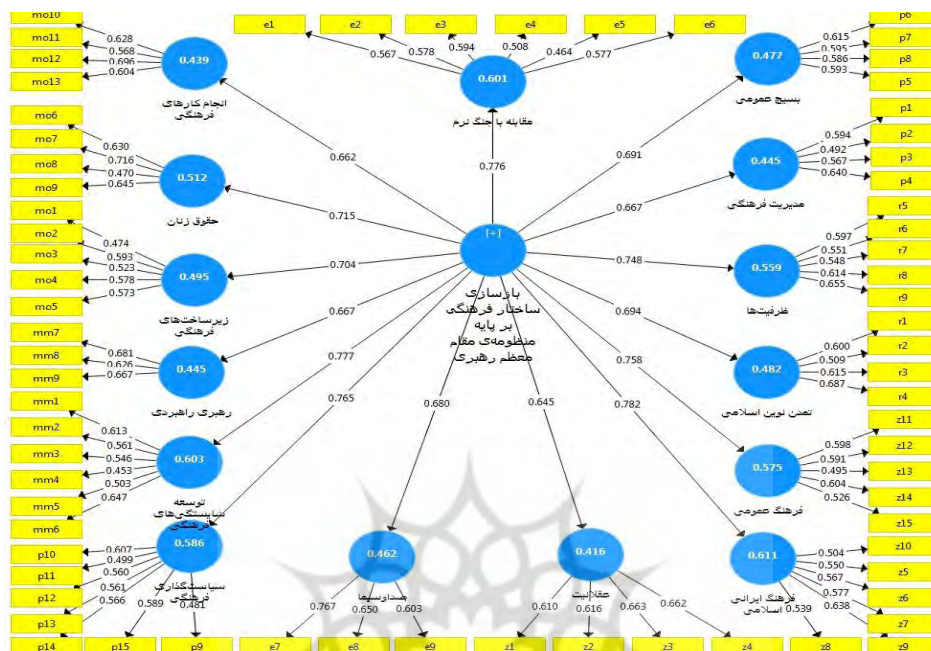
با توجه به جدول ۲، روایی و پایایی پرسشنامهها تأیید می‌شود. برای بررسی پایایی، از معیار پایایی ترکیبی نیز استفاده شده است. مزیت پایایی ترکیبی نسبت به آلفای کرونباخ این

1. Smart PLS
2. CR

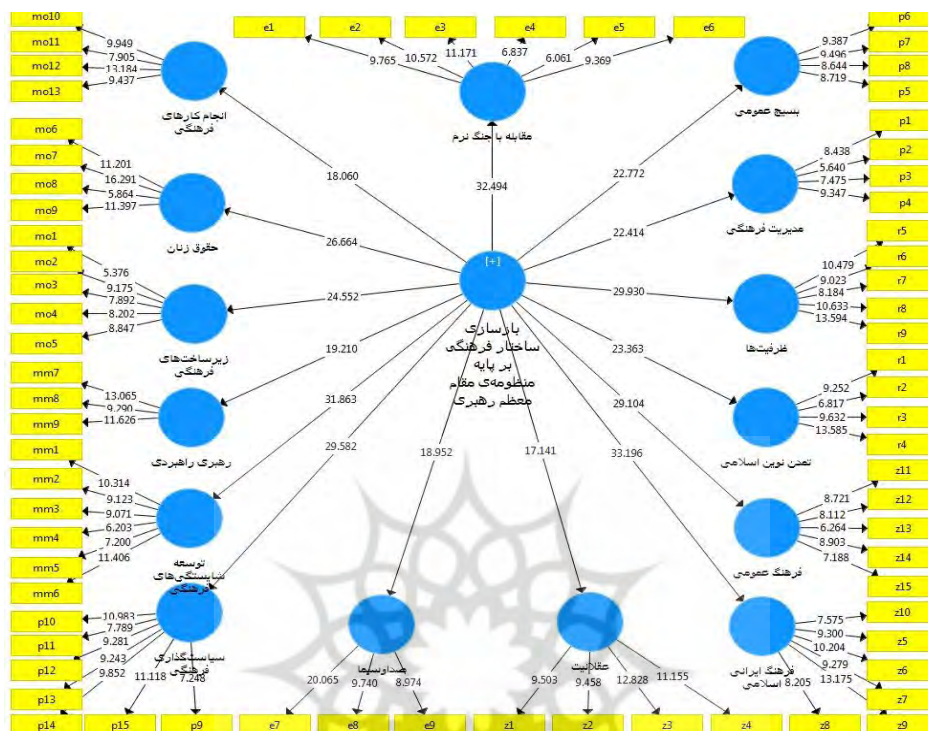
طراحی و اعتبارسنجی الگویی برای بازسازی ساختار فرهنگی ... ♦ ۱۰۷

است که هنگام محاسبه پایایی در پایایی ترکیبی، وزن نسبی هر یک از گویه‌ها لحاظ می‌شود. مقدار این معیار نیز باید بیشتر از $0/7$ باشد که با توجه اعداد جدول، گویای پایایی مناسب است. شاخص برازش مدل ساختاری در این پژوهش، شاخص Q^2 است که برای محاسبه آن از تکنیک بلائندفولدینگ استفاده شده است که به صورت CV-Com و CV-Red در جدول مشخص شده است. شاخص CV-Com یا شاخص اشتراک با روایی متقاطع، شاخصی است که کیفیت مدل اندازه‌گیری را نشان می‌دهد. در واقع؛ این شاخص، توانایی مدل مسیر را در پیش‌بینی متغیرهای مشاهده‌پذیر از طریق مقادیر متغیر پنهان متناظرشان می‌سنجد. اگر این شاخص، عددی مثبت را نشان دهد، مدل اندازه‌گیری انعکاسی از کیفیت لازم برخوردار است که نتایج نشان می‌دهد در مدل اندازه‌گیری بررسی شده در این پژوهش، مقادیر شاخص اشتراک با روایی متقاطع مثبت و بالاست که این خود کیفیت مدل اندازه‌گیری را تأیید می‌کند. شاخص CV-Red یا اعتبار افزونگی نیز شاخصی است که مقادیر بالای صفر آن نشان‌دهنده توانایی مطلوب مدل ساختاری است و همان‌طور که در جدول مشاهده می‌شود، تمامی مقادیر این شاخص نیز مثبت‌اند که بیانگر کیفیت مناسب و قابل قبول مدل پژوهش است. در نهایت، شاخص نیکویی برازش GOF برای برازش بخش ساختاری و اندازه‌گیری به صورت همزمان استفاده شده که بعد از انجام تمام محاسبات، این شاخص $0/5$ محاسبه شد که نشان می‌دهد مدل ارائه‌شده از کیفیت مطلوب و بالایی برخوردار است. در ادامه و در شکل ۲، ارتباط متغیرهای پژوهش با استفاده از تکنیک حداقل مربعات جزئی و با نرم‌افزار اسمارت پی.ال.اس و همچنین در شکل ۳، مقدار آماره تی برای مدل کلی پژوهش با استفاده از تکنیک بوت استرپینگ نشان داده شده است.

شکل ۲: مدل کلی پژوهش با تکنیک حداقل مربعات جزئی

طراحی و اعتبارسنجی الگوی برای بازسازی ساختار فرهنگی ... ۱۰۹

شکل ۳: آماره تی مدل کلی پژوهش با تکنیک بوت استرپینگ

با توجه به نتایج به دست آمده از دو نمودار، تمامی مسیرها معنادار می‌باشند (تمامی مسیرها بیشتر از مقدار بحرانی ۰/۱۶ است) و مقادیر T-Value نیز در بازه بحرانی $\pm 1/962$ قرار نگرفته است. پس تمامی مسیرها معنادار بوده و مدل پژوهش دارای برازش مناسب است. بیشترین ضریب مسیر میان شرایط علی و محوری و کمترین ضریب مسیر نیز میان شرایط محوری و راهبردها قرار گرفته که خلاصه آن در جدول ۴ ارائه شده است.

جدول ۴: ضرایب مسیر در دو حالت استاندارد و T-Value

سطح معناداری	تی	تأثیر	ابعاد
۰/۰۰۰	۲۴/۵۵۲	۰/۷۰۴	زیرساختهای فرهنگی → بازسازی ساختار فرهنگی
۰/۰۰۰	۲۶/۶۶۴	۰/۷۱۵	حقوق زنان → بازسازی ساختار فرهنگی
۰/۰۰۰	۱۸/۰۶۰	۰/۶۶۲	انجام کارهای فرهنگی → بازسازی ساختار فرهنگی
۰/۰۰۰	۳۱/۸۶۳	۰/۷۷۷	توسعه شایستگی‌های فرهنگی → بازسازی ساختار فرهنگی
۰/۰۰۰	۱۹/۲۱۰	۰/۶۶۷	رهبری راهبردی → بازسازی ساختار فرهنگی

۰/۰۰۰	۳۲/۴۹۴	۰/۷۷۶	مقابله با جنگ نرم → بازسازی ساختار فرهنگی
۰/۰۰۰	۱۸/۹۵۲	۰/۶۸۰	صدا و سیما → بازسازی ساختار فرهنگی
۰/۰۰۰	۱۷/۱۴۱	۰/۶۴۵	عقلانیت → بازسازی ساختار فرهنگی
۰/۰۰۰	۳۳/۱۹۶	۰/۷۸۲	فرهنگ اسلامی ایرانی → بازسازی ساختار فرهنگی
۰/۰۰۰	۲۹/۱۰۴	۰/۷۵۸	فرهنگ عمومی → بازسازی ساختار فرهنگی
۰/۰۰۰	۲۳/۳۶۳	۰/۶۹۴	تمدن نوین اسلامی → بازسازی ساختار فرهنگی
۰/۰۰۰	۲۹/۹۳۰	۰/۷۴۸	ظرفیتها → بازسازی ساختار فرهنگی
۰/۰۰۰	۲۲/۴۱۴	۰/۶۶۷	مدیریت فرهنگی → بازسازی ساختار فرهنگی
۰/۰۰۰	۲۲/۷۷۲	۰/۶۹۱	بسیج عمومی → بازسازی ساختار فرهنگی
۰/۰۰۰	۲۹/۵۸۲	۰/۷۶۵	سیاستگذاری فرهنگی → بازسازی ساختار فرهنگی

د) بحث و نتیجه گیری

در این پژوهش تلاش شد در چارچوبی یکپارچه، نحوه بازسازی ساختار فرهنگی بر پایه منویات مقام معظم رهبری مد نظر قرار گیرد و این روابط در قالب الگوی پژوهش تبیین شوند. به طور کلی، آنچه ضرورت ارائه الگوی بازسازی ساختار فرهنگی بر پایه منویات مقام معظم رهبری را می طلبد، در ۱۵ مضمون اصلی (زیرساختهای فرهنگی، حقوق زنان، انجام کارهای فرهنگی، توسعه شایستگی های فرهنگی، رهبری راهبردی، مقابله با جنگ نرم، صدا و سیما، عقلانیت، فرهنگ اسلامی ایرانی، فرهنگ عمومی، تمدن نوین اسلامی، ظرفیتها، مدیریت فرهنگی، بسیج عمومی و سیاستگذاری فرهنگی) و ۷۰ مضمون فرعی شناسایی شدند. بر اساس آنچه بیان شد، در شرایط فعلی بازسازی انقلابی ساختار فرهنگی کشور به منظور تداوم بخشی به حیات انقلاب اسلامی و همچنین رسیدن به اهداف گام دوم و در رأس همه، شکل گیری تمدن نوین اسلامی - به مثابه قله گام دوم انقلاب - اجتناب ناپذیر است و مهم این است که با ظهور عصر سیاسی و مدیریتی جدید امکان این بازسازی از هر زمان دیگر مهیاتر است.

بر اساس یافته های پژوهش، مضمون «فرهنگ اسلامی ایرانی» با ضریب مسیر ۰/۷۸۲، بیشترین تأثیر را در الگوی طراحی شده داشته است. از بین شاخصهای این مضمون نیز شاخص «اجرای کامل مصوبات شورای عالی انقلاب فرهنگی کشور از سوی مسئولان در حوزه های مربوطه» (Z9) با بار عاملی ۰/۶۳۸ بیشترین اثرگذاری را داشته است. بعد از این مضمون، «توسعه شایستگی های فرهنگی» با ضریب مسیر ۰/۷۷۷ دومین مضمون مؤثر در الگوی

طراحی شده شناسایی شد. از بین شاخصهای این مضمون نیز «آینده‌نگری و استنباط ابهام فرهنگی» (mm6) با بار عاملی ۰/۶۴۷، بیشترین اثرگذاری را داشته است. مضمون «مقابله با جنگ نرم» با ضریب مسیر ۰/۷۷۶، سومین مضمون اثرگذار در این الگو شناسایی شد. از بین شاخصهای این مضمون نیز شاخص «راه‌اندازی کرسی‌های آزاداندیشی و نظریه‌پردازی آزاد» (e3) با بار عاملی ۰/۵۹۴، بیشترین اثرگذاری را داشته است. مضمون سیاست‌گذاری فرهنگی» با ضریب مسیر ۰/۷۶۵، چهارمین مضمون تأثیرگذار در الگوی بازسازی ساختار فرهنگی شناسایی شد که مهم‌ترین شاخص این مضمون نیز شاخص «حمایتهای انگیزشی عاطفی نظری مالی و فنی از مدیران و مجریان و برطرف کردن موانع سخت‌افزاری و نرم‌افزاری» (p10) با ضریب مسیر ۰/۶۰۷ مشخص شد. بر اساس نتایج حاصل از پژوهش، مضمون «فرهنگ عمومی» با ضریب مسیر ۰/۷۵۸ یکی دیگر از مؤلفه‌های اثرگذار در الگوی بازسازی ساختار فرهنگی بود که از مهم‌ترین شاخصهای آن نیز می‌توان به «رونق‌بخشی به اقتصاد و فرهنگ از طریق بهبود کالاها و خدمات و توزیع عادلانه» (z14) با ضریب مسیر ۰/۶۰۴ اشاره کرد. مضمون «ظرفیتهای» با ضریب مسیر ۰/۷۴۸ نیز یکی دیگر از مضامین مهم در الگوی طراحی شده شناسایی شد که شاخص «شبکه‌سازی فرهنگی» (r9) با بار عاملی ۰/۶۵۵، مهم‌ترین شاخص آن مشخص شد. در این پژوهش، مضمون «حقوق زنان» با ضریب مسیر ۰/۷۱۵، هفتمین مضمون مؤثر در الگوی بازسازی فرهنگی شناسایی شد که مهم‌ترین شاخص آن «بازنگری و اصلاح قوانین و مقررات مرتبط با حقوق زنان» (mo7) با ضریب مسیر ۰/۷۱۶ بود. مضمون اثرگذار بعدی در الگوی پژوهش، «زیرساختهای فرهنگی» با ضریب مسیر ۰/۷۰۴ شناسایی شد که مهم‌ترین و مؤثرترین شاخص آن نیز شاخص «عقب ماندگی اقتصادی استان اردبیل در مقایسه با سایر استانها» (mo2) با ضریب مسیر ۰/۵۹۳ مشخص شد. همچنین بر اساس نتایج حاصل از پژوهش، مضمون «تمدن نوین اسلامی» با ضریب مسیر ۰/۶۹۴، نهمین عامل اثرگذار در الگوی بازسازی ساختار فرهنگی بود که مهم‌ترین شاخص آن نیز شاخص «اهتمام نظری و عملی به امر به معروف و نهی از منکر» (r4) با ضریب مسیر ۰/۶۸۷ می‌باشد.

مضامین «بسیج عمومی» با ضریب مسیر ۰/۶۹۱؛ «صدا و سیما» با ضریب مسیر ۰/۶۸۰؛ «مدیریت فرهنگی» و «رهبری راهبردی» با ضریب مسیر ۰/۶۶۷؛ «انجام کارهای فرهنگی» با ضریب مسیر ۰/۶۶۲ و «عقلانیت» با ضریب مسیر ۰/۶۴۵، به عنوان سایر مضامین مؤثر در الگوی پژوهش شناسایی شدند. بر همین اساس، شاخص «جوان‌گرایی و جوان‌پروری» (p6)

با ضریب مسیر ۰/۶۱۵، مهم ترین شاخص مضمون بسیج عمومی؛ شاخص «مدیریت بازسازی نوسازی چابکی کارآمدی و اثربخشی سازمانهای رسانه‌ای» (e7) با ضریب مسیر ۰/۷۶۷، مهم ترین شاخص مضمون صدا و سیما؛ شاخص «انجام تحقیقات میدانی برای اصلاح فرهنگ در سازمانها» (p1) با ضریب مسیر ۰/۵۹۴، مهم ترین شاخص مضمون مدیریت فرهنگی؛ شاخص «تکیه بر باور به خدا و ارزشهای اسلامی و انقلابی» (mm7) با ضریب مسیر ۰/۶۸۱، مهم ترین شاخص مضمون رهبری راهبردی؛ شاخص «شایسته‌سالاری در تصدی پستهای دولتی و آگاهی مردم از این امر» (mo12) با ضریب مسیر ۰/۶۸۱، مهم ترین شاخص مضمون انجام کارهای فرهنگی و در نهایت، شاخص «بسیجگری ارزش مدارانه» (Z3) با ضریب مسیر ۰/۶۶۳، به عنوان مهم ترین شاخص مضمون عقلانیت شناسایی شدند.

به طور حتم، هرگونه طرحی برای بازسازی انقلابی ساختار فرهنگی کشور باید بدون احتیاط و محافظه‌کاری و توأم با خطرپذیری لازم باشد و در صورت استمرار برخی ملاحظات در روند بازسازی، عملاً مقاومت‌های درون‌زا و برون‌زا به سدی مهم در برابر بازسازی بدل خواهد شد. علاوه بر این، هرگونه بازسازی‌ای که از مبنای روشن و مستحکمی با مبانی فرهنگ اسلامی و گفتمان انقلاب اسلامی نداشته باشد، نسبتی با آنچه رهبر معظم انقلاب اسلامی باب آن را گشوده‌اند، نمی‌تواند داشته باشد؛ لذا تمامی طرحهای بازسازی می‌بایست مرز خود را با گفتمانهای رقیب آشکار کنند.

نباید از نظر دور داشت که در تمامی انواع بازسازی، فراهم کردن بسترهای لازم ضروری است و یکی از مهم ترین این بسترها، تغییر اتمسفر مدیریت فرهنگی یا تغییر پارادایمیک در حوزه نظام فرهنگی است. در تغییر پارادایمیک، رسوبات فکری مانع از اصلاح مسیر، از بین رفته و تفکر پیشروی جای تفکرات کهنه و محافظه‌کارانه پیشین را خواهد گرفت. علاوه بر این، روشن است که مردم و تشکلهای مردمی نقش اصلی را در بازسازی دارند؛ تا جایی که می‌توان گفت نقطه کانونی در بازسازی انقلابی، تفکیک مرزهای نقش‌آفرینی دولت و مردم و سپس واگذاری بخش اصلی ستاد و صف فرهنگی به بخشهای مردمی است. در واقع؛ عنصری که می‌تواند نظام جمهوری اسلامی را در عرصه فرهنگ به موفقیت‌های چشمگیر رهنمون کند، ریل‌گذاری لازم برای مشارکت وسیع و قدرتمند مردم و تشکلهای مردمی در میدان فرهنگ است.

درباره جوان‌گرایی و جوان‌پروری، گفتنی است که بسیج، هم نیروی درون‌زای انقلاب است و هم باید به تربیت و پرورش نیروهای درون‌زای داخلی کمک کند؛ زیرا کارویژه بسیج، در کنار سپاه پاسداران، کمک به حفظ انقلاب و دستاوردهای آن در تمامی ابعاد و زمینه‌هاست. به عبارت دیگر؛ بسیج کارگاه انسان‌سازی عظیمی است که امروزه باید به تربیت و پرورش نسل جوان به منظور آماده‌سازی آنها برای بر عهده گرفتن رسالت‌های خطیر اداره کشور در گام دوم انقلاب پردازد. اهمیت این موضوع بدان سبب است که اکنون کشور در یک گذار برون‌نسلی قرار دارد که طی آن، شاهد واگذاری مسئولیتها از نسل انقلاب و جنگ به نسلی هستیم که انقلاب و جنگ را ندیده است. مسلم است که حفظ انقلاب و تداوم آن منوط به انتقال فرهنگ و جامعه‌پذیری انقلابی به نسل دوم و سوم و جوانان امروزی است تا در پذیرش مسئولیت‌های خطی اداره کشور، با افق انقلابی پیش بروند. پاسداری از آزادی و استقلال ملی در بسیج عمومی بازسازی ساختار فرهنگی جامعه نقش داشتند. در راستای خنثی‌سازی اقدامات جریان تحریف، پاسداری از آزادی و استقلال ملی اکنون ضرورت جدی دارد؛ زیرا جریان تحریف در تلاشی خاموش و نرم، برای تئوریزه کردن وابستگی، سلب آزادی در کشور و پذیرش سلطه خارجی تلاش می‌کند.

منابع

- اعمالی، مهدی و روح‌الله جعفری (۱۴۰۰). «بررسی و تبیین شاخصهای انسان فرهنگی از دیدگاه آیت‌الله خامنه‌ای». مدیریت فرهنگی، ش ۱۵ (۵۱): ۴۳-۲۱.
- پناهی، علیرضا (۱۳۹۴). «دغدغه‌های فرهنگی مقام معظم رهبری». کنفرانس بین‌المللی مدیریت، فرهنگ و توسعه اقتصادی (۲۶-۱). مشهد.
- حسن‌زاده، محمد و حسن جباری (۱۳۹۸). «فرهنگ مقاومت و بایسته‌های دفاعی امنیتی گام دوم انقلاب اسلامی از منظر مقام معظم رهبری (مدظله العالی)». اولین همایش سراسری قدرت نرم انقلاب اسلامی با محوریت چهار دهه مقاومت و بایسته‌های فرهنگی گام دوم انقلاب اسلامی. تهران.
- رنجبر، هادی؛ علی‌اکبر حق‌دوست، مهوش صلصالی، علیرضا خوشدل، محمدعلی سلیمانی و نسیم بهرامی (۱۳۹۱). «نمونه‌گیری در پژوهشهای کیفی: راهنمایی برای شروع». مجله دانشگاه علوم پزشکی ارتش جمهوری اسلامی ایران، ش ۱۰ (۳۱ مسلسل ۳۹): ۲۵۰-۲۳۸.
- شمس، غلامرضا و خالد میراحمدی (۱۳۹۸). «طراحی و اعتبارسنجی الگوی ساختار اجتماعی فرهنگی دانشگاهها». پژوهش و برنامه‌ریزی در آموزش عالی، ش ۲۵ (۴): ۱۵۱-۱۲۱.
- قاسمی، فاطمه (۱۳۹۹). اصلاح ساختار فرهنگی جامعه و مبانی آن از منظر قرآن. پایان‌نامه کارشناسی ارشد دانشگاه پیام نور. قم.
- مشکواتی، مریم و طیبه میرشکاری (۱۳۹۷). «واکاوی مدیریت فرهنگی از دیدگاه مقام معظم رهبری». رهیافت فرهنگ دینی، ش ۱ (۴): ۸۵-۹۵.
- www.khamenei.ir
- Aamali, M. & R. Jafari (2021). "Examining and explaining the characteristics of cultural human beings from the perspective of Ayatollah Khamenei". *Journal of Cultural Management*, 15(51): 21-43. (In Persian)
- Ghasemi, F. (2020). **Reforming the cultural structure of society and its foundations from the perspective of the Qur'an**. Master's thesis of Payam Noor University, Qom center.
- Hassanzadeh, M. & H. Jabari (2019). "The culture of resistance and security defense requirements of the second step of the Islamic Revolution from the perspective of the Supreme Leader". *The first nationwide soft power conference of the Islamic Revolution with the focus on Four decades of resistance and the cultural requirements of the second step of the Islamic Revolution*. Tehran.
- Meshkvati, M. & T. Mirshekari (2019). "Analyzing cultural management from the perspective of the supreme leader". *Religious culture approach*, 1(4): 85-95.
- Panahi, A. (2015). "Cultural concerns of Supreme Leader, International Conference on Management". *Culture and Economic Development* (1-26). Mashhad.
- Ranjbar, H; A. Haqdoost, M. Salasali, A. Khoshdel, M. Soleimani & N. Bahrami (2012). "Sampling in qualitative research: a guide to getting started". *Journal of the University of Medical Sciences of the Islamic Republic of Iran Army*, 10(3(series 39)): 238-250.
- Shams, G. & K. Mirahmadi (2019). "Designing and Validating of Sociocultural Structure Model for Universities". *IRPHE*, 25(4): 121-151.